

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»**

ФІЦИК СОФІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 34: 321](477): 32+94](477) “18/19” (092)](043.3)

**ПОГЛЯДИ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО
ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО**

12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів — 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії, історії та філософії права Навчально-наукового Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
Макарчук Володимир Степанович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Навчально-науковий інститут права, психології та
інноваційної освіти, професор кафедри теорії,
історії та філософії права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Бойко Ігор Йосипович,
Львівський національний університет
ім. Івана Франка, завідувач кафедри історії держави,
права та політико-правових учень;

кандидат юридичних наук, доцент
Рудий Назар Ярославович,
Львівський державний університет внутрішніх
справ, доцент кафедри теорії та історії держави і
права, конституційного та міжнародного права.

Захист відбудеться «22» грудня 2020 р. о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.19 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1–3, аудиторія 301 XIX навчального корпусу).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Професорська, 1.

Автореферат розісланий «21» листопада 2020 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. П. Бортник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних складних умовах державно- та правотворчих процесів Україна розвиває стратегічний курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Однак невиважене запозичення різних зарубіжних стандартів не завжди відповідає національним інтересам, натомість звернення до витоків вітчизняної історико-правової доктрини сприяє формуванню ментальних основ для утвердження сучасної правотворчої ідеології. Тому вагоме значення має поглиблений аналіз кращих зразків вітчизняної політико-правової спадщини, в якій помітне місце займають наукові здобутки В'ячеслава (Вацлава) Казимировича Липинського, українського політичного діяча, апологета концепції українського консерватизму, етнічного поляка за походженням, але українського патріота за переконаннями, одного з провісників незалежності Української держави. Оригінальні, нестандартні, а іноді й надто радикальні погляди мислителя викликали жваву дискусію в українських та діаспорних осередках ще за його життя. Учений був одним із провідних ідеологів державницького напрямку в історії української політичної і правової думки.

Попри вагомій зусилля істориків, у юридичній науці, зокрема історії вчень про державу і право, донині не існує комплексних спеціальних розвідок означеної нами складної й важливої теми. Водночас виділяється група критиків, передусім із-поміж істориків і політологів, які подекуди надто тенденційно та упереджено розглядають окремі дискусійні аспекти багатоманітної творчості В. Липинського. Основними детермінантами його державно-правових поглядів вважаються роль і завдання аристократії в житті суспільства, пропонована вченим класифікація форм державного устрою (у сучасному розумінні – форм правління), співвідносність принципів монархізму і консерватизму, пропаганда засад територіального патріотизму, питання рушійних чинників національного становлення й розвитку тощо.

Аксіологія дослідження поглядів В. Липинського зумовлена необхідністю переосмислення правової парадигми української державності, оновлення сучасної політичної та правової еліти, формування національно-патріотичної свідомості громадян, підвищення рівня правової культури, вдосконалення вітчизняної освітньої сфери, що може бути досягнуто, зокрема й шляхом глибокого, комплексного аналізу його поглядів про сутність держави і права.

З-поміж вітчизняних учених, у наукових працях яких аналізуються погляди В. Липинського, слід виділити таких, як І. Бойко, О. Бурнатович, В. Бурлачук, І. Вдовичин, Д. Веденєєв, К. Галушко, І. Гошуляк, М. Горелов, М. Держалюк, І. Дробот, Т. Заруда, П. Захарченко, М. Кельман, Н. Козак, Д. Колісник, Л. Кондратик, В. Кучабський, О. Лисенко, І. Лисяк-Рудницький, В. Макарчук, В. Масненко, М. Никифорак, Т. Осташко, І. Патер, І. Передерій, М. Попович, В. Потульницький, М. Поліковський, О. Реснт, Н. Рудий, О. Самойленко,

С. Сверстюк, О. Ситник, В. Слободян, В. Солдатенко, Ю. Терещенко, І. Терлюк, С. Томашівський, І. Тукаленко, І. Усенко, Є. Франчук, Ю. Шаповал, Н. Яковенко та ін. Теоретичну основу дисертації також склали праці відомих діаспорних вчених, серед них: Л.-Р. Білас, Р. Залуцький, Є. Зиблікевич, В.-В. Ісаїв, О. Мотиль, Я. Пеленський, Є. Пизюр, О. Пріцак, А. Струтинська, Д. Чижевський та О. Шульгін.

Тим часом залишаються малодослідженими погляди В. Липинського щодо необхідної сукупності суспільно-історичних та політико-правових умов формування й становлення української державності та права. Практично не простежуються можливості імплементації наукових концепцій мислителя в сучасних українських політико-правових реаліях. Тому доцільно зосередити наукову увагу на усуненні таких прогалин, що й становить прагматичну актуальність здійсненого політико-правового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до наукового напряму кафедри теорії, історії та філософії права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» – «Історико-правові засади українського державотворення: інституційні та ідеологічні аспекти. Правовий механізм радянзації західних областей України (1939 – середина 1950-х рр.)» (протокол № 36 від 17.06.2014,) та у межах Плану науково-дослідної роботи зазначеної кафедри на 2014–2018 рр. «Історико-правові засади Українського державотворення: інституційні та ідеологічні аспекти; правовий механізм радянзації західних областей Української РСР» (державний реєстраційний номер 0114U005463).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є комплексна презентація поглядів В. Липинського про державу і право з позиції доцільності й практичної можливості імплементації окремих елементів теоретичних концепцій, запропонованих ученим, у процес державного будівництва сучасної України. Для досягнення цієї мети визначено такі *завдання*:

- проаналізувати стан дослідження поглядів В. Липинського про державу і право у працях істориків, політологів та правників;
- визначити ступінь наукової розробки проблеми та окреслити джерельну базу дослідження;
- розробити концептуальні підходи та методику дослідження поглядів В. Липинського про державу і право;
- відстежити суспільно-політичні умови, які вплинули на еволюцію політико-правового світогляду В. Липинського;
- з'ясувати історичні та теоретико-правові передумови формування політико-правового світогляду В. Липинського;
- здійснити періодизацію теоретико-правової спадщини В. Липинського;

- охарактеризувати особливості засад консерватизму В. Липинського та можливості практичного застосування їх у сучасній українській внутрішній і зовнішній політиці;

- розглянути теорію еліти у працях В. Липинського та обґрунтувати можливості імплементації її у сучасні політико-правові реалії;

- здійснити аналіз створення та еволюції історичних форм монархічної державності на території України;

- проаналізувати концепцію територіального патріотизму та обґрунтувати її актуальність.

Об'єкт дослідження – ідейно-теоретична спадщина та державно-правова діяльність В'ячеслава Липинського.

Предмет дослідження – погляди В'ячеслава Липинського про державу і право.

Хронологічні межі дисертації охоплюють першу третину ХХ ст., на яку припадає період активної політико-правової діяльності В. Липинського. Вихід за хронологічні рамки здійснювався з метою історичних екскурсів та встановлення впливів тих чи інших історичних чинників та наукових концепцій і доктрин минулого на особистість ученого та його творчість.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є комплекс філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів.

За допомогою філософської системи методів всебічно розглянуто досліджувану проблему в динаміці її розвитку, обґрунтовано закономірності та особливості етапів становлення поглядів В. Липинського про державу і право в межах науки історії української політичної та правової думки (*підрозділи 2.1, 2.2*).

Діалектичний метод використано для вивчення й аналізу генези та трансформації політико-правових поглядів В. Липинського (*підрозділ 2.1*).

Застосовано також різноманітні загальнонаукові та спеціально-наукові методи. За допомогою логічного методу проаналізовано дефініцію поняття «аристократизм» і його концептуальні засади (*підрозділ 3.3*). Також, використовуючи формально-логічний прийом узагальнення, сформульовано висновки до розділів та загальні висновки дослідження. Історичний та історико-порівняльний методи застосовано задля ґрунтового вивчення історіографії та джерельної бази дослідження (*підрозділи 1.1, 1.2*). За допомогою порівняльно-правового методу здійснено аналітичне порівняння політико-правових поглядів В. Липинського з концептуальними ідеями інших українських мислителів, зокрема: Д. Донцова, М. Драгоманова, М. Грушевського, В. Яворського, І. Лисяк-Рудницького (*підрозділ 2.2*). З метою класифікації періодів творчої діяльності В. Липинського у межах теоретичних аспектів розвитку української політико-правової думки застосовано системно-структурний метод (*підрозділи 1.3, 3.2*). Функціональний метод сприяв визначенню ролі консерватизму як ідеологічної течії, покликаної розвинути стратегічні і тактичні перспективи українського національного

державотворення (*підрозділи 3.1, 3.4*). За допомогою біографічного методу проаналізовано життєвий шлях В. Липинського (*підрозділ 1.2*); документальні джерела вивчалися за допомогою методу текстології (*підрозділи 2.1, 2.2*); історико-ситуаційний метод сприяв виявленню впливів конкретних історичних ситуацій на мотивацію діяльності В. Липинського у різні історичні періоди (*підрозділ 2.2*); метод інтенціоналізму слугував акцентуванню на намірах мислителя реалізувати пропоновані концепції (*підрозділи 3.3, 3.5*).

Теоретичну основу роботи становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також документи понад 40 архівних фондів дев'яти архівосховищ (Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного історичного архіву України у Львові, Центрального державного історичного архіву України у Києві, Центрального державного архіву зарубіжної україніки, Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського, Відділу рукопису та фонду текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка, Волинського краєзнавчого музею, Відділу рукописів Інституту історії України НАН України).

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає в тому, що запропонована робота є першою науковою працею, в якій комплексно досліджено погляди В. Липинського про державу і право з позиції науки історії політичних та правових учень, зокрема в роботі

вперше:

– запропоновано чотириблокову структуру джерельної бази дослідження, зокрема: епістолярна спадщина; опубліковані наукові праці мислителя; спеціальна література, присвячена науковій спадщині В. Липинського; публічні виступи та публіцистичні праці вченого;

– на основі виявлених неопублікованих архівних джерел виокремлено групи епістолярної спадщини за предметом листування: мотивування створення міцної та сильної національної еліти, націленої на відродження української державності; міркування мислителя про причини поневолення та запізньєнь у процесах формування української нації; відстоювання ідеї відновлення гетьманської форми правління в Україні з можливістю вирішення існуючих проблем державного та національного характеру; питання активної «українізації» населення України через відродження національних традицій;

– створено власну періодизацію наукової та політико-правової діяльності В. Липинського: нульовий період (теоретико-політична концепція територіалізму); ранній (концепція елітаризму); середній період (концепція українського гетьманського монархізму); пізній період (концепція української самостійної держави у формі конституційної монархії);

– переосмислено значення наукової спадщини В. Липинського з огляду на можливість адаптації її до сучасних національних політико-правових реалій,

зокрема, аксіологічне значення концепції елітаризму полягає у визначенні основних засад та принципів формування належної політико-правової еліти заради подолання загроз суверенності державності; концепції територіального патріотизму – для визначення правової політики щодо загроз територіальній цілісності; ідеї державницького досвіду гетьмансько-козацьких часів та виокремлення високої етичної культури хліборобської спільноти – для формування земельної та аграрної політики та розвитку освітньої сфери;

удосконалено:

- методологію дослідження політико-правових поглядів мислителя;
- розуміння правової оцінки В. Липинським понять «аристократія», «класократія», «територіальний патріотизм», «український консерватизм» і «релігійна етика»;

- обґрунтування впливу давньогрецьких мислителів, зарубіжних та вітчизняних науковців, а також впливу «хлопоманів» на політико-правові погляди В. Липинського;

- аналіз впливу середовища спілкування В. Липинського через відтворення невідомих і малодосліджених аспектів діяльності мислителя, встановлення і виправлення неточностей у його політико-правовій біографії;

набули подальшого розвитку:

- положення про розуміння бажаної форми держави за В. Липинським, що полягала в конституційному обмеженні повноважень монарха;

- висвітлення концептуальних ідей та підходів українських діаспорних науковців, які популяризували політико-правову та історико-публіцистичну спадщину мислителя;

- теоретичні підходи до аналізу суспільно-політичних доктрин першої третини ХХ ст., на яку припадає період активної політико-правової діяльності ученого.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки, положення та рекомендації стосуються гострих проблем суспільно-політичного життя новітньої Української держави, зокрема реформування й удосконалення її політико-правової системи.

Результати й висновки здійсненого дослідження можуть бути використані у:

- *правотворчій сфері* – при розробці нормативно-правових актів із питань державного устрою України, шляхом модерного застосування засад консерватизму в українській внутрішній і зовнішній політиці;

- *науково-дослідній діяльності* – для подальших наукових досліджень у галузі історії політичних і правових учень, історії української політичної і правової думки;

- *навчальному процесі* – для підготовки підручників, навчальних посібників і навчально-методичної літератури, а також у процесі викладання таких навчальних дисциплін, як «Історія держави і права зарубіжних країн»,

«Історія політичних та правових учень», «Історія держави і права України», «Теорія держави і права», «Філософія права», «Історія української державності», «Політичні системи світу» (акт впровадження № 477/2 від 17.03.2020 р.) тощо.

Особистий внесок здобувача. Сформульовані положення і висновки ґрунтуються на особистих дослідженнях дисертантки, наукові розробки співавтора (*Поліковський М.Ф.*) не використовувались. При використанні праць інших авторів зроблено відповідні посилання.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки роботи оприлюднені та отримали позитивну оцінку на засіданнях кафедри теорії, історії та філософії права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка». Здійснені узагальнення та отримані результати наукового дослідження доповідалися на науково-практичних заходах, зокрема: IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 27 травня 2015 р.); Четвертій Всеукраїнській науковій інтернет-конференції «Держава в умовах надзвичайного, воєнного стану та/чи військової окупації: історія і сучасність (правові аспекти)» (м. Львів, 19 червня 2015 р.); П'ятій Всеукраїнській науково-теоретичній інтернет-конференції «Правове регулювання переміщень населення (міграції, депортації, трансфери, проблеми біженців): історія і сучасність» (м. Львів, 29 квітня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Верховенство права та правова держава» (м. Ужгород, 21–22 жовтня 2016 р.); VI Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Actual Problems Of Legal Regulation In Ukraine and Neighboring Countries (legal approaches to geopolitical realities)» (м. Львів, 23 грудня 2016 р.); Шостій Всеукраїнській науково-теоретичній інтернет-конференції «Місцева влада й самоврядування в Україні та державах світу: історія і сучасність (аспекти права). На вшанування пам'яті проф. Юрія Панейка» (м. Львів, 30 травня 2017 р.); VII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Actual Problems Of Legal Regulation In Ukraine and Neighboring Countries» (м. Львів, 22 грудня 2017 р.); Сьомій Всеукраїнській науково-теоретичній інтернет-конференції «Судова влада в Україні та інших державах: історія і сучасність (аспекти права)» (м. Львів, 25 травня 2018 р.); Восьмій Всеукраїнській науково-теоретичній інтернет-конференції «Виконавча влада на Україні та інших державах: історія і сучасність (аспекти права)» (м. Львів, 7 грудня 2018 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 17 наукових праць, із них 5 статей у наукових фахових виданнях України, з яких 4 у виданнях, що входять до міжнародної наукометричної бази «Index Copernicus International», 1 стаття – у науковому періодичному виданні зарубіжної держави, 2 статті, які додатково відображають результати дослідження, та 9 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг роботи складаються з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що охоплюють десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Повний обсяг дисертації становить 227 сторінок, з яких: 175 – основний текст, 23 – список використаних джерел (225 найменувань), 11 – додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт та предмет; встановлено хронологічні межі дисертації; охарактеризовано методи дослідження; розкрито теоретичну основу; сформульовано наукову новизну одержаних результатів та її практичне значення; наведено дані про апробацію результатів дослідження, його структуру та обсяг.

Розділ 1 «Історіографія та джерельна база дослідження. Оцінка достовірності джерел» містить три підрозділи, у яких проаналізовано стан наукової розробки проблеми та джерельну базу дослідження, опрацьовано методологічний інструментарій, потрібний для висвітлення теми, запропоновано концептуальні підходи для дослідження поглядів В. Липинського про державу і право.

У *підрозділі 1.1 «Історіографія питання та стан наукової розробки проблеми»* аналітично розглянуто праці українських та зарубіжних науковців, в яких висвітлювалася творча спадщина В. Липинського.

Зазначено, що опубліковані праці мислителя істотно вплинули на характер національно-визвольного руху українців у ХХ ст., на поглиблення його ідеологічної складової. Зміст наукових здобутків позиціоновано як радикальний відхід від народницького сприйняття Визвольних змагань, що руйнувало попередні ідейні орієнтири ліберального напрямку та стало основою формування державницької школи в українській історіографії та політико-правовій думці.

Акцентовано увагу на наукових публікаціях учених, зокрема правників, істориків української суспільно-політичної думки, політологів, публіцистів, політичних діячів, особливо представників української діаспори, зокрема тих, які причетні до функціонування Східноєвропейського дослідного інституту ім. В'ячеслава Липинського, заснованого 1963 р. (Філадельфія, США).

У *підрозділі 1.2 «Джерельна база дослідження»* розглянуто сукупність архівних та документальних матеріалів, що присвячені постаті В. Липинського та його поглядам на історію держави і права, дано їх загальну характеристику. Використано чотири блоки джерел. Залучено великий обсяг епістолярію В. Липинського, зміст якого доповнює чимало важливих сторінок історії української політико-правової думки, зокрема періоду Національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. Вказано на практичну цінність, що її становлять

опубліковані наукові праці В. Липинського, спеціальна література, присвячена науковій спадщині мислителя, публічні виступи та публіцистичні праці, а також хроніка його державно-правової діяльності.

У підрозділі 1.3 *«Концептуальні підходи та методика дослідження поглядів В. Липинського про державу і право»* сформульовано концепцію вимог до об'єктивності наукової розвідки та потребу критичного використання наукових здобутків попередників; охарактеризовано методологію дисертаційної роботи.

Наголошено, що ефекту новизни дослідження було досягнуто передусім шляхом введення у науковий обіг джерел архівного походження, а також неопублікованих мемуарів та спогадів сучасників, матеріалів тогочасної преси тощо.

Констатовано, що мета й завдання дослідження обумовлюють потребу використання комплексу філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів.

Розділ 2 «Формування поглядів В. Липинського про державу і право» містить два підрозділи, в яких відстежуються еволюція політико-правового світогляду, а також суспільно-політичні, історичні, теоретико-правові передумови та суспільні впливи на формування В. Липинського як науковця.

У підрозділі 2.1 *«Суспільно-політичні умови формування та еволюції політико-правового світогляду В. Липинського»* розглянуто політико-правові погляди, поширені в передових колах українського суспільства на початку ХХ ст., що мали вагомий вплив на В. Липинського.

Підтверджено, що державно-правові погляди мислителя істотно позначилися на формуванні ідеологічної концепції українського національно-визвольного руху кінця ХІХ – початку ХХ ст. З'ясовано фактори, що вплинули на подальшу еволюцію поглядів ученого. До них належать: події доби українських Визвольних змагань, умови вимушеної еміграції, конфлікт у середовищі українських консерваторів-монархістів.

У підрозділі 2.2 *«Історичні й теоретико-правові передумови та суспільні впливи на формування політико-правового світогляду В. Липинського»* визначено чинники, що суттєво спричинили поглиблення державницько-правових поглядів мислителя, – це насамперед суб'єктивне розуміння конкретного історичного середовища тогочасної доби, раціональне осмислення світобачення мислителів минулого й сучасників.

Підтверджено, що на формування і розвиток політико-правових переконань В. Липинського мали вплив праці Сократа, Платона, Аристотеля, Марка Тулія Цицерона, Н. Макіавеллі, Томи Аквінського та ін. З'ясовано вплив на становлення державницько-правових поглядів мислителя «хлопоманів» – В. Антоновича, Т. Рильського, П. Свенціцького, К. Михальчука та Б. Познанського. Окреслено вплив М. Драгоманова, Д. Донцова, Д. Дорошенка, М. Грушевського, А. Шептицького, В. Яворського на формування зрілих політико-

правових поглядів В. Липинського. Проаналізовано листування з такими представниками тогочасної української еліти, як Б. Грінченко, С. Єфремов, В. Доманицький, А. Шептицький, О. Назарук, В. Кучабський, С. Томашівський, І. Франко, І. Волошин, В. Старосольський, Д. Левицький, О. Шаповал, С. Шелухін та ін.

Розділ 3 «Концепція українського державотворення В. Липинського і сучасність» містить п'ять підрозділів, в яких: викладено періодизацію теоретико-правової спадщини В. Липинського; розкрито політико-правову концепцію українського консерватизму; проаналізовано теорію еліти та принцип територіалізму; розкрито сутність апологетики спадкової монархічної державності.

У підрозділі 3.1 «До питання періодизації теоретико-правової спадщини В. Липинського» запропоновано нову періодизацію наукової та політико-правової діяльності В. Липинського; виділено чотири періоди його творчості: нульовий, ранній «демократичний», середній «гетьманський», пізній «незалежний». Зазначено, що з трьох основних політико-правових концепцій В. Липинського, а саме: територіалізму, елітаризму та українського гетьманського монархізму, – перші дві почали формуватися ще у перебігу демократичного періоду і продовжили свій розвиток протягом наступних двох періодів.

У підрозділі 3.2 «Політико-правові концепції консерватизму. Український консерватизм як національний феномен» стверджено, що український консерватизм 1900–1930-х рр. мав три напрями: поміркований (поділявся на національно-демократичну і християнсько-демократичну складові), традиційний і радикальний.

Доведено, що український консерватизм зароджувався, розвивався та зміцнювався саме завдяки інтелектуальній та національній еліті. Хоча сучасних дослідників українського консерватизму обмаль, проте всі вони (історики, політологи, правники та ін.) називають «батьком українського консерватизму» В. Липинського, засновника цього ідеологічного напрямку.

Підтверджено, що український консерватизм був націлений на визнання пріоритету державних інтересів над становими, груповими, а також вважав монархію ідеальною формою держави. Класократія визнавалася найкращим типом державного устрою, що мав забезпечити співпрацю всіх класів за керівної ролі національної аристократії.

У підрозділі 3.3 «Теорія еліти в працях В. Липинського та її сучасне прочитання» зазначено, що особливістю і головним конструктивним елементом національного консерватизму В. Липинського виступає ідея політичної інтеграції (об'єднання) всіх суспільних верств і станів як засобу творення незалежної національної держави. Значну увагу приділено визначенню та обґрунтуванню поняття «нація», що, на переконання мислителя, є організованим суспільним життям, в якому активна меншість приводить у рух пасивну, «ліниву» більшість.

В. Липинський акцентував увагу саме на цій «активній меншості», котру також іменує аристократією, елітою. З'ясовано, що під поняттям «еліта» вчений розумів не «дідичну» (тобто потомствену традиційну аристократичну) верству, а вихідців із різних суспільних станів, що поєднують патріотизм із вродженою інтелігентністю та високим рівнем професійних знань.

У підрозділі 3.4 «*Апологетика спадкової монархічної державності*» підтверджено, що мислитель дотримувався концепції існування трьох основних типів державного устрою: 1) «демократія»; 2) «охлократія»; 3) «класократія», однак найприйнятнішою для України вважав останню, яка вирізняється рівновагою між владою і свободою, між силами консерватизму і прогресу. В основу такого устрою має покладатися права, «законом обмежена і законом обмежувача» конституційна монархія, де влада монарха передається у спадок, а отже, є легітимною вже від початку.

У підрозділі 3.5 «*Територіалізм В. Липинського та його сучасне прочитання*» зазначено, що подолати внутрішні органічні слабкості українства та об'єднати українську націю найкраще можна на ґрунті територіального патріотизму, тобто пробудження почуття солідарності та єдності всіх постійних мешканців українських земель, незалежно від їхнього етнічного походження, класу, віросповідання, рівня правової культури тощо. Водночас не слід обмежуватися територіальним чинником українського патріотизму: «Українцем є кожен, хто хоче, щоб Україна перестала бути колонією». Акцентовано на тому, що мислитель застерігав етнічних українців від шовінізму, вважаючи його головною небезпекою для українства. Підкреслено, що вузький націоналізм може заподіяти непоправну шкоду розбудові української державності.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено вирішення наукового завдання, яке полягає в комплексному загальнотеоретичному аналізі політико-правових поглядів В. Липинського. За результатами дослідження зроблено такі висновки:

1. На основі аналізу історіографії та попередньої джерельної бази визначено основні етапи становлення державно-правових поглядів В. Липинського. Аргументовано, що дослідження політико-правового світогляду ученого варто здійснювати з урахуванням суспільно-політичних тенденцій першої третини ХХ ст., на яку припадає період його активної політико-правової діяльності. Доведено, що державницька концепція В. Липинського стала однією із вагомих доктринальних основ політико-правової ідеології національно-визвольного руху українців у ХХ ст.

Дослідження концептуальних політико-правових ідей у працях вітчизняних та діаспорних науковців дало можливість констатувати суттєву розбіжність дослідників у питаннях інтерпретації понятійно-категоріального

апарату, використовуваного В. Липинським, та генези й значення його політико-правових поглядів. Встановлено, що суттєвий внесок у науковий аналіз зробили діаспорні вчені, які, займаючись проблематикою українського державо- та правотворення, активно популяризували політико-правову та історико-публіцистичну спадщину мислителя.

Водночас виявлено певні прогалини у комплексності та системності попередніх досліджень із історії української політичної та правової думки щодо оцінки поглядів В. Липинського про державу і право.

2. Джерельну базу дослідження згруповано у чотири блоки, а саме: 1) епістолярна спадщина, аналіз її здійснено шляхом опрацювання понад 40 архівних фондів дев'яти архівосховищ, що дало можливість віднайти неопубліковані листи мислителя, а саме: листування з Д. Левицьким, О. Шаповалом, С. Шелухіним, Д. Антоновичем, І. Кривецьким, О. Назаруком, о. Йосифом Сліпим, С. Томашівським, Андреем Шептицьким, В. Старосольським, С. Чикаленком, В. Доманицьким, Г. Хоткевичем, І. Франком та іншими. Виокремлено групи епістолярної спадщини за предметом листування: мотивування створення міцної та сильної національної еліти, націленої на відродження української державності; міркування мислителя про причини поневоленості та несформованості української нації; відстоювання ідеї встановлення гетьманства в Україні з можливістю вирішення існуючих проблем державного та національного характеру; питання повної «українізації» населення України через відродження національних традицій; 2) опубліковані наукові праці мислителя, з-поміж яких виділено основні: «Шляхта на Україні: її участь в житті українського народу на тлі його історії», «З історії України», «Листи до братів-хліборобів», «Україна на переломі», «Трагедія українського Санчо Панча (Із записної книжки емігранта)», «Братерська сповідь (У перші роковини ради присяжних Українського Союзу Гетьманців Державників (УСГД))», «Релігія і церква в історії України», «Хам і Яфет. З приводу десятих роковин 16–29 квітня 1918 р.», що містять опис ролі української шляхти у боротьбі за власну державність; показують значення «аристократії» у процесі державотворення; формування концепції трьох джерел влади: сили військової, сили економічної і сили розумової; роль церковних інституцій у суспільно-політичному житті та їхній вплив на формування вектора соціально-культурної політики України; 3) спеціальна література, присвячена науковій спадщині В. Липинського, у межах якої досліджено наукові розвідки вітчизняних та діаспорних науковців, де розвивається концепція, що саме спадкова, «дідична», монархія може стати найбільш вдалою формою державного правління в Україні, оскільки впровадження династичного принципу має забезпечити державу від узурпації влади та утвердити її стабільність і демократичний правопорядок; 4) публічні виступи та публіцистичні праці В. Липинського, а також хроніка його державно-правової діяльності: «Меморіал до Українського інформаційного

комітету про наше становище супроти напруженої політичної ситуації в Європі», де сформульовано концепцію суверенної української держави й обґрунтовано необхідність ведення організованої боротьби за незалежність; «Промова під час ратифікації Берестейського договору між Україною і Німеччиною», що обґрунтовує свободу та незалежність майбутньої держави; «Угода гетьмана Павла Скоропадського з Українським Союзом хліборобів-державників», в якій сформульовані головні завдання та структура державних органів; «Статут і Регламент Українського Союзу Хліборобів Державників», де зазначено повноваження Голови Ради присяжних, а також адміністративних та судових органів.

3. Сформовано авторський погляд на методологічний інструментарій дослідження поглядів В. Липинського про державу і право через виокремлення комплексу філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, що сприяло поглибленому аналізу формування та еволюції світоглядних позицій мислителя, а також допомогло здійснити аналітичне порівняння його політико-правових поглядів із концептуальними ідеями інших зарубіжних та вітчизняних учених.

Запропоновано концептуальні підходи до формування прогностичного бачення того, як наукові здобутки В. Липинського можна адаптувати до сучасних реалій, з метою сприяння українському суспільству в формуванні міцної правової держави європейського стандарту.

4. Розкрито особливості становлення суспільно-політичних умов формування поглядів В. Липинського. Проаналізоване середовище, в якому формувався мислитель: сімейне виховання, роки навчання у Житомирській, Луцькій та Київській гімназіях, Ягеллонському університеті в Кракові та ін.

Встановлено, що освіта, саморозвиток, критичне осмислення поглядів тогочасної європейської наукової еліти, а також проукраїнське середовище різною мірою впливали на формування державно-правової концепції науковця. Доведено, що досвід громадсько-політичної та професійної діяльності відіграв провідну роль в еволюції його поглядів на сутність та проблеми українського державотворення, у т. ч. консервативно-монархічної теорії.

5. Відстежено вплив на політико-правові погляди В. Липинського таких давньогрецьких мислителів, як Сократ (надана перевага аристократії, яка не є спадковою, а стає набутою), Платон (українським «хліборобам» відведена особлива роль – носія консервативної традиції, кістяка державоутворюючого елемента), Арістотель (ідея територіального патріотизму), Марк Тулій Цицерон (існування конституційної, правової монархії, яка добре організована і віддана своїй династії), Н. Макіавеллі (форма правління – монархія з елементами республіки), та теолога Томи Аквінського (ознакою держави є єдність та співвідношення влади світської і духовної).

Зазначено, що на ранньому етапі наукового становлення на В. Липинського значний вплив мали «хлопомани» В. Антонович, Т. Рильський, П. Свенціцький, К. Михальчук та Б. Познанський, внаслідок чого мислитель надавав перевагу ідейній основі українства, а не демонстрації патріотизму.

Встановлено вплив і зарубіжних науковців – Л. Гумпловича (концепція про сутність і походження держави), Ф. Опенгеймера та Ж. Сореля (критика доктрин демократії і лібералізму), польської консервативної історичної школи та концептуалів теорії еліт Г. Моски, В. Парето та Р. Міхельса (побудова власної теорії еліт, адаптованої до української дійсності).

Акцентовано на впливі наукових праць М. Драгоманова (питання ефективного місцевого самоврядування, поняття громадянства і громадського об'єднання (громади)); Д. Донцова (розходження у багатьох питаннях, які стосувалися «еліти» та «територіального патріотизму»); М. Грушевського (співвідношення інституцій Церкви і Держави); В. Яворського (трансформування польської шляхти, існування економічно заможної середньої селянської верстви, опертої на чіткий правовий механізм засад самоврядування).

6. На протигагу загально визнаній доктрині хронологічної періодизації творчості мислителя, розроблено авторський підхід до визначення основних етапів творчості В. Липинського: нульовий період – захоплення «хлопоманством», що головно збігся з гімназійними роками В. Липинського (формується теоретико-політична концепція територіалізму); ранній, демократичний, період тривав до весни – літа 1918 р. (формується концепція елітаризму); середній період – консервативно-монархічний, він же гетьманський, охопив 1919 – середину 1920-х рр. (формується концепція українського гетьманського монархізму); пізній період – незалежний, консервативний (вдосконалюється концепція української самостійної держави у формі конституційної монархії).

7. Встановлено, що український консерватизм (національний консерватизм) В. Липинський вбачав у політичній інтеграції (об'єднанні) як засобі творення незалежної національної держави, де націю становлять усі громадяни незалежно від етнічного походження. Констатується ключова роль національного консерватизму, яка полягає у ставленні до сформованої і сталої державницької ідеології, котру виведено зі старовинних народних традицій та звичаїв, зокрема з державного досвіду гетьмансько-козацьких часів, високої етичної культури хліборобської спільноти, що розглядається В. Липинським як рушійна сила подальшого національного відродження України.

Акцентовано на придатності окремих положень такої консервативної ідеології для сучасного правотворення. Показано, що відповідна ідеологія може гарантувати національну стабільність через професійність та силу влади, чийм головним завданням ставиться реалізація доктрини верховенства права, а також захист прав та свободи людини і громадянина.

8. Визначено, що під теорією еліт В. Липинський розумів створення нової національної аристократії, яка могла би стати сполучною ланкою між «старою» і «новою» Україною і внести елемент стабільності в національне буття. Як аристократа мислитель розглядає людину розумну, мислячу, ініціативну, інтелігентну та освічену. З'ясовано, що аристократизм у розумінні В. Липинського не є виключно спадковим («дідичним») та не набувається разовими заслугами. Він стає набутком саморозвитку, навчання, подвижницької праці й відкритості до здобутків світової культури. Наголошується на тому, що така аристократія повинна розвиватися в новочасній Україні, а держава, в свою чергу, повинна гарантувати всі необхідні умови для реалізації такого проєкту.

Сублімовано зазначені критерії еліти на сучасні вітчизняні політико-правові реалії. Наголошено, що еліта має бути добре пристосована до подій глобалізованого світу, володіти мовами міжнаціонального спілкування, вирізнятися високим рівнем фаховості, толерантно ставитися до представників національних меншин та відстоювати повагу до гендерної ідентичності особи.

9. Проаналізовано погляди науковця на форми правління, зокрема визначено, що «небезпечною монархією» є самодержавна, спадкова, оскільки не всі представники панівного роду можуть мати відповідні персональні здібності для правління. Така небезпека усувається при конституційній, правовій (не самодержавній) монархії, де повноваження монарха є обмеженими (можуть закріплюватися в основному законі, інших законах або ж у підзаконних нормативно-правових актах). Встановлено, що основними підвалинами, на яких має ґрунтуватися «українська монархія», є «аристократія», «класократія», «територіальний патріотизм», «український консерватизм» і «релігійна етика». Висловлюється впевненість, що саме ці підвалини можуть бути використані у сучасному державотворенні та відображені у сфері розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, у захисті прав українських фермерів, яких ми ототожнюємо з українськими хліборобами, а також у розвитку освіти й науки у сільській місцевості та створенні там інформаційного середовища для майбутнього розвитку аристократії (еліти) сучасної європейської України.

Аргументовано, що вказана політико-правова позиція є неможливою для впровадження у сучасне національне державотворення, оскільки вважається даниною історичній традиції, що перетворює монарха у певний символ нації, без помітних владних повноважень, а також архаїчний інститут, що може функціонувати винятково через збереження у суспільстві значних пережитків, залишків феодалізму та застарілих форм суспільної організації.

10. Визначено, що територіальний патріотизм ідентифіковано мислителем не за етнічним походженням особи громадянина, а за територією, на якій він проживає. Він знаходить свій безпосередній вияв у почутті солідарності та єдності всіх постійних мешканців української землі, попри їхнє етнічне

походження, класову належність, віросповідання, соціально-культурний рівень та інші ознаки.

Актуальність концепції територіального патріотизму В. Липинського в сучасних умовах знаходить своє яскраве підтвердження в захисті територіальної цілісності України на Сході нашої держави, де у лави захисників стали не тільки етнічні українці, а й етнічні росіяни, кримські татари та представники інших національних груп, які мають українське громадянство та внутрішньо відчувають себе патріотами України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Поліковський М.Ф., Граб С. О.¹ В'ячеслав Липинський як ідеолог українського консерватизму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. Вип. 824. С. 392–397. (особистий внесок автора – 65%).

2. Граб С. О. Основні етапи формування, становлення і розвитку політико-правових поглядів В'ячеслава Липинського про державу і право. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. Вип. 850. С. 442–450.

3. Граб С. О. Політико-правовий устрій Української держави за поглядами В. Липинського та Д. Донцова. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 5. С. 31–37.

4. Sofiya Fityik. Evolution of Viacheslav Lypynskyi Conception of Territorial Patriotism in Present-day Conditions of Ukrainian State Formation. *Leges viatae*. 2018. Aprilie. С. 145–149.

5. Фіцик С. О. Роль теологічної концепції у політико-правових поглядах В'ячеслава Липинського. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія «Юридичні науки»*. 2019. Вип. 6 (20). С. 41–46.

6. Фіцик С. О. Поняття «національна аристократія» в політико-правових поглядах В'ячеслава Липинського. *Підприємництво, господарство і право: науково-практичний господарсько-правовий журнал*. 2019. Вип. 12 (286). С. 272–276.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Граб С. О. В'ячеслав Липинський про майбутню українську державу: основні політичні та правові ідеї. *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави: збірник тез IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 27 травня 2015 р.)*. Львів: Вид-во «Львівської політехніки», 2015. С. 99–101.

8. Граб С. О. В'ячеслав Липинський: штрихи до концепції української

---

¹ Зміна прізвища з Граб С. О. на Фіцик С. О..

монархічної державності. *Держава в умовах надзвичайного, воєнного стану та/чи військової окупації: історія і сучасність (правові аспекти)*: матеріали Четвертої Всеукраїнської наукової інтернет-конференції (м. Львів, 19 червня 2015 р.). Львів: ІНПП НУ «Львівська політехніка», 2015. С. 92–97.

9. Граб С. О. В'ячеслав Липинський: про формування основ української незалежної, правової держави. *Правове регулювання переміщень населення (міграції, депортації, трансфери, проблеми біженців): історія і сучасність*: матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-теоретичної Інтернет-конференції (м. Львів, 29 квітня 2016 р.). Львів: ІНПП НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 102–108.

10. Граб С. О. Питання українського державотворення у поглядах В'ячеслава Липинського та Дмитра Донцова про державу і право. *Верховенство права та правова держава*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 21–22 жовтня 2016 р.). Ужгород: Ужгородський національний університет, 2016. С.10–13.

11. Граб С. О. Консервативно-монархічний період політико-правової діяльності В. Липинського. *Actual Problems Of Legal Regulation In Ukraine and Neighboring Countries (legal approaches to the geopolitical realities)*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів, 23 грудня 2016 р.). Львів: ЛТЕУ, 2016. С.80–82.

12. Граб С. О. Політико-правові погляди В. Липинського та М. Драгоманова про місцеве самоврядування в Україні. *Місцева влада й самоврядування в Україні та державах світу: історія і сучасність (аспекти права). На вшанування пам'яті проф. Юрія Панейка*: матеріали Шостої Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції (м. Львів, 30 травня 2017 р.). Львів: ІНПП НУ «Львівська політехніка», 2017. С. 25–30.

13. Фіцик С. О., Поліковський М.Ф. Соціально-політичні умови, що вплинули на формування поглядів В'ячеслава Липинського про державу і право. *Actual Problems Of Legal Regulation In Ukraine and Neighboring Countries*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів, 22 грудня 2017 р.). Львів: ЛТЕУ, 2017. С. 474–476. (особистий внесок автора – 70%).

14. Фіцик С. О. В'ячеслав Липинський про судову владу у контексті концепції української державницької ідеології. *Судова влада в Україні та інших державах: історія і сучасність (аспекти права)*: матеріали Сьомої Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції (м. Львів, 25 травня 2018 р.). Львів: ІНПП НУ «Львівська політехніка», 2018. С. 159–163.

15. Фіцик С. О. Консервативна політико-правова ідеологія, як основний напрямок розвитку Української держави. *Виконавча влада на Україні та інших державах: історія і сучасність (аспекти права)*: матеріали Восьмої

Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції (м. Львів, 7 грудня 2018 р.). Львів: ІНПП НУ «Львівська політехніка», 2018. С. 115–119.

які додатково відображають результати дослідження:

16. Граб С. О. Періоди формування політико-правових поглядів В'ячеслава Липинського про державу і право. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2016. Вип. 3. Львів. С. 34–49.

17. Граб С. О. Погляди В. Липинського щодо впливу релігії на політико-правове становлення держави. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 4. С. 26–30.

АНОТАЦІЯ

Фіцик С. О. Погляди В'ячеслава Липинського про державу і право. –

На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2020.

Дисертаційна робота охоплює дослідження поглядів В. Липинського про державу і право та питання доцільності й практичної можливості імплементації елементів запропонованої вченим консервативної ідеології в державне будівництво та право сучасної України.

Проаналізовано стан дослідження поглядів В. Липинського про державу і право у працях відомих вітчизняних істориків, політологів та правників.

Розкрито сутність політико-правових переконань В. Липинського про державу і право шляхом вивчення відповідних архівних документів, періодики, наукових та публіцистичних джерел.

Доведено, що *територіальний патріотизм*, за В. Липинським, зароджується завдяки не етнічному походженню людини, а території, на якій вона проживає та провадить повсякденну діяльність.

Обґрунтовано, що *концепція класократії*, запропонована В. Липинським, здатна ефективно забезпечити стабільність держави та її інституцій.

Розкрито *концепцію аристократизму* В. Липинського та розглянуто перспективи застосування її підходів і методів у сучасній Україні.

Доведено, що політико-правова концепція ролі *еліти* в житті будь-якої людської спільноти, надто української політичної нації, має особливо важливе значення на етапі відродження та подальшого розвитку суверенної держави.

Досліджено впливи науково-теоретичної спадщини В. Липинського (зокрема, щодо *консервативної концепції українського державотворення*) у площині сучасного політичного життя в Україні.

Ключові слова: консервативна ідеологія державотворення, територіальний патріотизм, теорія еліт, класократія, аристократія, національний характер державотворення в Україні, Визвольні змагання 1917–1921 рр., Гетьманат.

АННОТАЦІЯ

Фицик С. А. Взгляды Вячеслава Липинского о государстве и праве. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Национальный университет «Львовская политехника» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2020.

Диссертационная работа охватывает исследования взглядов В. Липинского о государстве и праве и вопрос целесообразности и практической возможности имплементации элементов предложенной ученым консервативной идеологии в государственное строительство и право современной Украины.

Проанализировано состояние исследования взглядов В. Липинского о государстве и праве в трудах известных отечественных историков, политологов и юристов.

Раскрыта сущность политико-правовых убеждений В. Липинского о государстве и праве путем изучения соответствующих архивных документов, периодики, научных и публицистических источников.

Доказано, что *территориальный патриотизм*, согласно В. Липинскому, зарождается благодаря не этническому происхождению человека, а территории, на которой он проживает и осуществляет повседневную деятельность.

Обосновано, что *концепция классократии*, предложенная В. Липинским, способна эффективно обеспечить стабильность государства и его институтов.

Раскрыта *концепция аристократизма* В. Липинского и рассмотрены перспективы применения ее подходов и методов в современной Украине.

Доказано, что политико-правовая концепция роли *элиты* в жизни любого человеческого сообщества, особенно украинской политической нации, имеет особо важное значение на этапе возрождения и дальнейшего развития суверенного государства.

Исследовано влияние научно-теоретического наследия В. Липинского (в частности, относительно *консервативной концепции украинского государствообразования*) в плоскости современной политической жизни в Украине.

Ключевые слова: консервативная идеология государствообразования, территориальный патриотизм, теория элит, классократия, аристократия, национальный характер государство- и правообразования в Украине, Освободительная борьба 1917-1921 гг., Гетманат.

SUMMARY

Fitsyk S. O. Vyacheslav Lypynskiy's Views on State and Law. – *Printed as a manuscript.*

The thesis for a Candidate of Law Degree on the Specialty 12.00.01 – Theory and History of State and Law; History of Political and Legal Sciences». – Lviv Polytechnic National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2020.

The dissertation research is devoted to the integral studying of Vyacheslav Lypynskiy's views on the state and law and also solving the expediency and feasibility of implementing elements of his conservative ideology in the constitutional system and the law of modern Ukraine.

A variety of studies of Lypynskiy's views on state and law is analyzed in the works of famous domestic historians, political scientists and lawyers. It has been established that the researchers did not find an integrated and systematic approach to Lypynskiy's studies from the Ukrainian history of political and legal thought point of view.

The essence of Lypynskiy's historical and legal views on the state and law is revealed by analyzing the archival documents, periodicals, scientific and journalistic sources. The course of processing a large number of sources required some classification. Therefore, the following blocks are proposed: epistolary heritage; published scientific works; special literature dedicated to Lypynskiy's scientific heritage; supplementary sources highlighted the scientist's political activity (public speeches and journalistic works of Vyacheslav Lypynskiy and chronicle of his state and legal activities, etc.).

The unexplored aspects of the thinker's activity in the development of the national science of the history of political and legal scholars are considered, and also some inaccuracies in Lypynskiy's political and legal biography are corrected. In particular, dozens of unpublished author's works have been discovered, researched and analyzed in the archives. The appropriate work has also been carried out on the published works. Vyacheslav Lypynskiy Eastern European Research Institute in Philadelphia (USA) played an important role in the preservation and publication of the archival materials and scientific works of the state direction, related to the scientific heritage of the thinker; their publications, along with the Ukrainian archives, served as the source of the thesis.

The studying of Lypynskiy's scientific heritage was based on the historical events of the first third of the XXth century, which made it possible to analyze the factors that influenced his political and legal views. Therefore, the own periodization of Lypynskiy's scientific and political activity is proposed and grounded by the author of the thesis.

It is proved that *the territorial patriotism*, due to Lypynskiy's words, arises not only from the ethnic origin of a person, but also from the territory of his/her residence.

Attention is drawn to the fact that the meaningful state activity can provide the phenomenal results in building the independent and democratic Ukraine with a successful future. The meaningful state activity is generated by the awakening of the feeling of "territorial" solidarity and unity of all the residents of Ukraine, irrespective of their ethnic origin, class affiliation, religion, social and cultural level, etc.

It is established that *the concept of classocracy* proposed by Vyacheslav Lypynskiy can effectively provide the stability of the state and its institutions. Under specific Ukrainian conditions, classocracy means the political community of the particular agricultural class, as a conservative support of the state, together with other classes and social groups of the Ukrainian population. This community is capable of providing the processes of state formation and the effective self-organization of the Ukrainian political nation.

Lypynskiy's «*aristocracy concept*» and also the prospects of its approaches and methods application in modern Ukraine are revealed and analyzed. It is identified that the Ukrainian aristocracy of spirit, which consists of the representatives of several ethnic groups historically and traditionally, should fulfill an important historical mission – to unite the representatives of different classes and nationalities into one nation, one Ukrainian community, and one Ukrainian political nation.

It is also proved that the political and legal concept of the role of *elite* in the life of any human community, especially of the Ukrainian political nation, is indispensable at the stage of the revival and further development of the sovereign statehood. The historical and contemporary realities of the Ukrainian existence confirm at least four Lypynskiy's theses: 1) the absence, then and now, of the real Ukrainian elite; 2) the absence of the real Ukrainian elite threatens the preservation and strengthening of the Ukrainian; 3) the modern elite cannot appear from nowhere; 4) the modern elite should be adapted to the realities of the globalized world, be proficient in foreign languages, be highly qualified, be tolerant to racial and national minorities, be polite, highly organized, decent, patriotic and civilized in everyday life, etc.

The fundamental influence of Lypynskiy's political and legal concepts on the domestic and foreign policy of Ukraine in a time of the Hetmanate period is emphasized also. An important component of Lypynskiy's political and legal views was the demand for a well-established and stable state ideology, which he derived from the ancient folk traditions and customs of the Cossack Hetman times. The same values were also professed by Skoropadskiy Ukrainian State. So, it should be said that V. Lypynskiy was one of the leading ideologist of the Hetmanate.

The influences of Lypynskiy's scientific and theoretical heritage (*the conservative concept of the Ukrainian state-building*) on the modern political life in Ukraine is investigated.

Key words: conservative ideology of state formation, territorial patriotism, theory of elites, classocracy, aristocracy, national character of state-and law-making in Ukraine, Liberation movement of 1917–1921, the Hetmanate.

Підписано до друку 17.11.2020 р.
Формат 60×84/16.
Папір друкарський. Ум. друк. арк. 1,9.
Зам. № 3. Наклад 100 пр.

Надруковано в «Видавництво Людмила».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 5303 від 02.03.2017.
«Видавництво Людмила»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: + 38 050 469 7485, 068 340 8332
E-mail: lesya3000@ukr.net